

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A „Kitartás“ egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452.902. szám alatt hagyta jóvá.

A vasutas-árvaház.

Egy idő óta sok szó esik a lapokban a létesítendő vasutas-árvaházról. A vasutas-szövetség egyes kerületei még a felett is folytattak vitát, hogy kitől indult ki az árvaház eszméje, kié az érdem, kinek van joga ezt az eszmét megvalósítani. Most pedig a szövetség heves vitát kezdett a kolozsvári üzletvezetőséghez tartozó azon tagtársakkal, a kik a szövetségtől függetlenül akarják az árvaházat létesíteni, illetve akarnák, ha a vasutintézet, a vasutasok és az állam adnák hozzá a megvalósításhoz szükséges pénzt és egyebet.

Mielőtt tovább mennénk, megmondhatjuk, hogy a vasutas-árvaház eszméje sem a szövetségtől, még kevésbé a kolozsvári tagtársaktól ered.

Ez az eszme néhai tagtársunk Kubányi József volt kecskeméti pályafelügyezőtől ered, a ki évekkel ezelőtt önkéntes adományok útján gondolta megvalósíthatni a vasutas-árvaházat és Kecskemét városának polgármestere, Kada Elek, megígérte neki, hogy a város erre a célra nemcsak *ingyen telket*, de még más jelentős kedvezményeket is fog nyújtani, ha a létesítendő árvaháznak fölépítése és berendezése a megfelelő összeggel biztosítva lesz. A mint tudjuk erre a célra több helyen vannak pénzüsszegek elhelyezve. Az altiszti otthon körülbelül 23 ezer koronát gyűjtött, nálunk is összegyűlt 1000 korona, tehát ez elég volna kezdetnek, ha nem egyesek hiuságának kielégítéséről, hanem magának az árvaháznak megvalósításáról volna szó. A vasutasok oly számban vannak, hogy egyetértéssel és csak kis áldozatkészség mellett nem is ütköznek különös nehézségekbe az árvaház létesítése. Ha azután az állam, a vasutintézet látnák, hogy egy nagy horderejű humánus intézményről van szó, melynek az alapja meg van vetve,

akkor semmiesetre sem zárkozhatnának el annak további fejlesztése előtt.

A vasutas-szövetségnek tudomása van arról, hogy a kecskeméti árvaházra mily adományok és hol gyűltekk össze; a helyett azonban, hogy igyekezzenek mindazokat egy táborba terelni, a kik a fenti eszmét szolgálták és szolgálni akarják, meddő vitákba bocsátkozik formai kérdések felett és egész nyíltan hatalmi kérdést csinál belőle.

Ezzel nem lehet ezt a nagy eszmét előbbre vinni, még kevésbé megvalósítani.

Nagy kárára vannak minden a vasutasok közt létesítendő szociális intézményekre irányuló törekvéseknek a vasutas szövetségek közt fennálló ellentétek, a melyek ugyancsak elsimulnának, ha azok nem egymással akarnának versenyezni, hanem akár külön, akár karöltve produktív eszmék megvalósítására törekednének.

Maga az árvaház kérdése, a mint felmerült, már is megmutta, hogy mennyire lehetetlen a vasutasok között egyöntetű, célravezető munkásságot kifejteni és nyilvánvaló lett, hogy milyen laza kapcsolatok fűzik a tagokat a maguk alkotta szövetséghez, melyet széthuzó eljárásukkal negligálnak.

A szövetségnek eddigi működése minden produktivitás híján van, eszmeszegény irodai munkákban kimerülve jó mellék-foglalkozást biztosító intézetté alakult. A vasutasok ezreinek fillérjeit — néhány segélyt leszámítva — irodai-, lap-, és más teljesen meddő és haszontalan kiadások emészti fel.

Most pedig, hogy végre egyszer valódi hivatásának megfelelően, alkotni akar, saját tagjai részéről oly nehézségek gördítetnek utjába, hogy teljesen megbénul és tehetetlennek bizonyul az a nagy apparátussal működő szervezet.

Pedig a vasutas árvaháznak létesülnie

kell. Egészen egyre megy, hogy melyik szövetség, vagy kerület veszi kezébe a dolgot. Ha azonban bárki is kezébe vette, akkor erkölcsi kötelezettséget is vállalt annak megvalósítására. Itt nem néhány szereplési viszketegben szenvedő ember helytelen ambíciójának ki-elégítéséről van szó, hanem egy már régóta hiányzó szociális intézmény felállításáról.

Ha a szövetség nem bír saját tagjaival, ha nincs tekintélye kifelé és ha csak apró egyéni érdekeknek lehet az istápolója, de cselekvésképtelen máskülönben, akkor a vezetőségnek, ha hivatott rá, kötelessége ezeket a bénító okokat minden áron megszünteni és oly szervezetet létesíteni, melylyel mindazt képes elérni, a mit annak idején feladatává tett.

Ha pedig erre nem képes, ha tagjai az ilyen egyesülésekhez szükséges fegyelemhez szokni nem tudnak, akkor feleslegessé válik a tagdíjaknak beszédese és czéltalan elköltése is, feleslegessé válik a szövetség.

Nem is hihető, hogy a különféle szövetségek és vasuti egyesületek, ha semmiben nem értenének egyet, ha örökös hadilábon állának is egymással, abban az egyben ne értenének egyet, hogy égető szükségük van a vasutasoknak nemcsak árváik ellátásáról gondoskodni, hanem úgy gazdasági, mint társadalmi helyzetüket emelni és megerősíteni. Be kell szüntetni a költséges adminisztrációt, ne birjon az mellékfoglalkozás jellegével; be kell szüntetni minden felesleges kiadást, mely talán egyeseknek ideig-óráig enyhítést nyújt és minden szellemi és anyagi erőt maradandó alkotásokba befektetni, melyek nem egyeseknek, hanem a köznek tesznek szolgálatot.

Ha már az árvaház létesítésénél összevesznek a vasutasok, hogy fogják még azokat a számtalan más kérdéseket megoldani, melyek ezen nagy testületnek jövőnk erkölcsi és anyagi haladásához okvetlen szükségesek?

Vagy talán elégnék vélik hangzatos frázisokkal a kedélyeket felizgatni, reményeket kelteni, melyek megvalósítására sem kellő erkölcsi súlylyal, sem pedig anyagi képességgel nem bírnak? Ezzel rossz szolgálatot tesznek a vasutastársadalomnak. Minden kiejtett szó, minden kimondott eszme, előhírnöke legyen a tettnek is, nehogy az olcsó népszerűség nevétség és megvetés tárgyává váljék.

Nagy alkotásokhoz megfelelő előkészületek szükségesek. Szükséges mindazon tényezők meghallgatása, melyek az ügynek szolgálhatnak, azt előbbre vihetik. Itt nem lehetnek személyi és hatalmi kérdések, itt csak a

munka legyen látható, de az egyének maradjanak ismeretlenek. Akkor meg lesz oldva az árvaház, a lakás és a többi szociális intézmények kérdése és a legszegényebb ember filléjére ugyanannyi jut az érdemből és elismerésből, mint a tehetősebbek koronáira.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Egyesületi tagjaink a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva, mint a kezei közt levő és a társaság által kiadott kötvényben részletezve van. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben annak módozatai szerint biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál ezen társasággal kötött szerződés értelmében és a társaság általános biztosítási feltételeinek keretében baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a/ baleset folytán bekövetkező halál esetén 1000 illetve 2000 korona erejéig,

b/ baleset folytán beállott teljes vagy részleges állandó munkaképtelenség esetére a tag 1000, illetve 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt a szerkesztőségnek okvetlen bejelentendő.

3. A tag belépésétől kezdve úgy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyésze által a készkiadások megtérítése ellenében képviseltetik.

4. Az egyesület közlönye minden tagnak belépésétől kezdve díjtalanul megküldetik.

5. A tagok kellő biztosíték mellett a „Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet“-től kölcsönt vehetnek igénybe.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 8. sz. kimutatott segélyösszeg K 149,900.—

Ujabb segélyek:

3872. Asztalovszky Lajos, Piskitelep, a tag halála után	1000 K.
393. Zamborszky András, Kassa, a tag halála után	1000 >
3678. Ifj. G. Kiss Pál, Tószeg, a tag neje halála után	150 >

Balesetsegélyek:

Lapunk 8. sz. kimutatott segélyösszeg K 40,277.93

Tagjainkhoz. Felkérjük tagjainkat, hogy a biztosítási díjakat legkésőbb minden hó 10-ig annál is inkább fizessék be, mert a fizetések elmulasztásából eredő hátrányokért a vezetőség semmiféle felelősséget nem vállal. Az alapszabályok értelmében ugyanis mindazon tagok, akik 30 napig befizetéseket elmulasztják (alapsz. 12. §.), a tagok sorából öröklendők és ez által minden igényüket a biztosítási összegre elvesztik.

Erre való hivatkozással tehát ismételten figyelmeztetjük tagjainkat, hogy a fizetéseiket saját érdekükben a leppontosabban teljesítsék.

Az igazgatóság.

A halandóság hazánkban.

A halandósági táblák vagy egy nemzedéknek a születéstől a teljes kihalásig való észlelése alapján készülnek (közvetlen módszer), vagy pedig úgy jönnek létre, hogy az elhaltak kor szerint részletezettek; az így nyert adatok azután a megfelelő koru népességgel viszonyítatnak és kellő matematikai számítások útján állapítatik meg úgy az elhalás rendje, mint mértéke. Az előbbi módszer nyilvánvalóan túlhoszu időt igényel (90—100 év) miért is az így készült halandósági tábláknak legfeljebb tudományos értékük lenne, de ezzel szemben a legkisebb gyakorlati jelentőségre sem számíthatnánk. Ép ezért ma már az összes halandósági táblák — így a miénk is — az utóbbi módszer szerint készülnek és itt csak az a veszély forog fenn, hogy különböző nemzedékek összekevertetnek, amely hibát azonban kellő számításokkal ellensúlyozni lehet. Említésre méltó, hogy az elhaltaknak kor szerint való egybevetését a megfelelő koru népességgel, amit ma főelvének ismerünk, már Halley is alkalmazza Boroszlóra nézve megjelent halandósági táblájában.

A halandósági táblák alapján első sorban a halálózási hányadosokról nyerünk felvilágosítást, vagyis azokról a számokról, amelyek azt mutatják, hogy bizonyos (0, 1, 2... n éves) korban álló egyének közül hányan halnak meg egyik születésnaptól a másikkig viszonzyszámokban kifejezve. Halandósági tábláinkat ebből a szempontból tévén vizsgálat tárgyává, az első érdekes jelenség, mely felhívja figyelmünket, a rendkívül nagyfokú halandósága csecsemőinknek. Ugyanis 100 ezer fiu újszülött közül meghal hazánkban az első életév betöltése előtt 22.828, ugyanennyi leány újszülött közül pedig 19.441.

A csecsemő-halandóság rendkívül eltérően alakul az egyes államokban s ha már az egyszerű nyers halálózási arányszám rámutat az egyes államok szociális viszonyaira, kétségtelen, hogy a csecsemőhalandóság még élesebb fényt vet erre. A következő táblázat szerint 1000 élve újszülöttre esett egy éven aluli gyermekhalálózás:

	Az 1890—1900 évek átlagában		
	fiu	leány	összesen
Oroszországban	—	—	259
Ausztriában	245	206	226
Magyarországon	235	202	219
Poroszországban	217	185	201
Olaszországban	177	159	168
Szerbiában	165	153	159
Franciaországban	172	144	158
Belgiumban	171	144	158
Angolországban	170	141	156
Németalföldön	164	137	151
Svájcban	158	129	143
Bulgáriában	151	133	143
Dániában	145	119	132
Svédországban	109	91	100
Norvégiában ..	106	86	96

Áttérve a többi korcsoportok halandóságára, azt észleljük, hogy az első év betöltése után kezdetben gyorsabb, később pedig lassabb javulás áll be, míg a második évtized kezdetén a halálózási nivó körülbelül a 12 és 14 év között a minimumra száll alá. Legkisebb pedig a halálózási hányados a férfiaknál a 14 év, a nőknél a 12 év elérése előtt. Innen kezdve valószínűleg a nemi élet ébredése folytán mérsékelt emelkedés észlelhető, amely emelkedés különösen erőssé válik a férfiaknál a 22—24 éves életkorban, amidőn tudvalevőleg a legnagyobb küzdelmet kell folytatni az életfentartásnak kellő biztosítása érdekében; míg a nőknél a 18—22 korcsoport emelkedik ki erős halandóságával, ami az első szülésekkel járó veszélyek következménye. A férfiaknál még egy ízben körülbelül a 24 életévtől kezdve közel egy évtizeden át ismét süllyedés áll be, amelyet azután felvált egy fokozatos emelkedés. A nőknél ellenben mindvégig alig némi s számba nem vehető megszakítással állandó a halandóság emelkedése. A 70-ik életév után viszont mindkét nemnél erősebb a halandóság, mint a két éven aluliaknál, a 80-as évek közepétől még az újszülöttek halandósága is kisebb, mint az ezen korévekbe tartozóké, míg végül a legmagasabb aggkorban matematikai pontossággal biztossá válik a halál.

A nők az újszülöttek halandóságában sokkal kisebb arányban vesznek részt, mint a férfiak. S ha az összes európai államokat e szempontból szemügyre vesszük, azt észleljük, hogy a leány újszülöttek halandóságát 100-nak véve, a fiu újszülöttek halandósága 108—123 határok között mozog. Legmagasabb Norvégiában, hol 123, majd Dánia következik 122-vel, Anglia 121-gyel, míg nálunk 116 a szóbanforgó arányszám s legalacsonyabb Olaszországban, hol 111 és Bulgáriában, hol csak 108. Mint érdekes dolgot megemlítjük, hogy ez az arány elég állandó jelleggel bír, mert pl. Angliában 1851—55-ben is 121 volt, Belgiumban 1840-től kezdve folyton 118—119 között váltakozik, Bajorországban az utolsó három évtizedben változatlanul 118, s ahol mint Norvégiában, erősebb eltérés mutatkozik (1840-ben 120 volt), ez az újabb időkben jelentkezik. S ez a kedvező helyzete a nőknek nemcsak az újszülöttekre vonatkozik, hanem, habár folyton csökkenő mértékben, körülbelül a 6-ik évig tart, amiről tanúságot tesznek halandósági tábláink is, amelyek szerint a nők halálózási hányadosa az 5-ik korévben (1.366) még 32-vel kisebb, mint a hasonló koru férfiaké (1.398).

Tovább vizsgálva hazánkban a két nem halandóságának alakulását, kiemeljük azt a tényt, hogy

a 6-ik évtől kezdődőleg a férfiak jutnak előnyösebb helyzetbe az ötödik évtized kezdetéig, amely időszakról kezdve a 60 évig ismét a nők halandósága alakul kedvezőbben. A 60. év után újból a férfiak bírnak kisebb halandósággal, míg a 80-dik évtől kezdve megint a nők kerülnek előtérbe. Általában véve mégis a férfiak halandósága nagyobb, ami a létért kifejtett erősebb küzdelemnek, a foglalkozási viszonyoknak és a sok tekintetben irracionálisabb életmódnak az eredménye. Az 1886—1895. évre terjedő tízéves időszakban Lucien March szerint az európai államok közt csak Szerbia volt az, ahol a két nem halandósága egyező arányú volt, míg a többi államokban a férfiak nagyobb mértékben estek áldozatul a halálnak, mint a nők. 100-nak véve a női nem halandóságát, legmagasabb volt a férfiak halandósága az említett időszakban Angliában és a Német birodalomban (112), majd Oroszországban és Belgiumban (111), mely államok után mi következünk Ausztriával és Norvégiával (110), míg legkedvezőbb volt Szerbia után Olaszországban, hol csak 103-ra rugott.

Kapcsolatban az egyes nemek halandóságával, igen tanulságos volna a halandósági táblák alapján kutatni a családi állapotot és a halálozás közötti összefüggést, amiről azonban le kell mondanunk s meg kell elégednünk az egyszerű halálozási arányszámokkal. Már Hufeland 1797-ben az élet meghosszabbíthatásának művészetéről írt könyvében utal a házaseletnek kedvező hatására az ember fizikai jólétére. A statisztikai adatok pedig arról tesznek tanúságot, hogy a házaseletet élő férfiak sorában kevésbé pusztít a halál, míg a nőknél a 20—39. években az ellenkezőjét tapasztalhatni, azután a házasság élet itt is jótékonyan hat.

Egyik érdekes fejezete volna a halandósági statisztikának a különböző foglalkozások és halálozás közötti összefüggést megállapítani. De úgy a mi, mint a többi államok hivatalos kiadványai is erre nézve nagyon kevés anyagot nyújtanak. Arról pedig, hogy a halandósági táblák alapján vizsgálhatók-e a kérdés szó sem lehet. Már pedig, hogy mily jelentőségű a szóbanforgó kérdés, elég azokra a nagy különbségekre gondolni, melyek az egyes foglalkozások között az ember testi és szellemi erőinek kihasználása, az egyes foglalkozással járó egyéb körülmények, mint vagyoni helyzet, társadalmi állás stb. tekintetében léteznek. Nem volna-e érdekes, hogy csak egy részletkérdésre utaljunk, kutatni azt, hogy mint a jól és rosszul díjazott munkások halálozása? Egyáltalán magasabb vagy alacsonyabb munkabér, gyengébb vagy erősebb táplálkozás, vidéken vagy sűrűn lakott városokban való tartózkodás és sok más hasonló tényező mind nagy befolyással vannak nemcsak az alsóbb néposztályok, de ezek révén az egész népesség halálozási viszonyainak alakulására is. Sőt tovább lehetne menni a kérdés fejtegetésével s kiterjeszkedni arra, hogy mind e viszonyok kapcsolatban a családi étellel minő elbirálás alá esnek az egészségügyi viszonyok szempontjából. Hazánkra nézve az 1900—1902. évi halálozásoknak az egyes foglalkozásokra eső százalékszámait szembeállítva a népességnek az 1900. évi népszámlálás alkalmával egyes főbb foglalkozási ágak szerint való százalékos megoszlásával, némi fényt vet a foglalkozás és halálozás közötti kapcsolatra s melyet épp ezért érdekesség kedvéért ide iktatunk:

Foglalkozás	100 halálozás között			A népesség %-os meg- oszlása a népszámlá- lás szerint
	1900-ban	1901-ben j u t o t t	1902-ben	
I. Östermelésre.....	69·96	70·62	70·91	68·43
II. Bányászat, ipar és forgalomra:				
A) Bányászat.....	1·06	0·88	0·86	0·81
B) Ipar.....	12·24	12·24	12·26	13·60
C) Keresk. és hitel	1·78	1·90	1·84	2·88
D) Közlekedés ...	1·85	1·87	1·82	2·26
III. Közszolgá. és sza- bad foglalkozásokra	1·99	2·04	2·05	2·97
IV. Véderőre	0·22	0·21	0·22	0·79
V. Különböző ágbeli napszamosokra....	4·04	3·87	4·07	3·32
VI. Házi cselédekre...	2·29	2·00	1·94	2·22
VII. Egyéb és ismeretlen foglalkozásuakra...	4·57	4·37	4·03	2·72

Nyilvánvaló, hogy sem a tudomány igényeit nem elégíti ki, sem az egészségügyi igazgatásra nézve nem elégséges egyedül a halálesetek számának, avagy a halandóság alakulásának ismerete, hanem feltétlenül szükséges azonkívül lehetőleg minél megbízhatóbb tudomást szerezni azokról az okokról is, amelyek közvetlen eredménye gyanánt áll be a halál. Sőt tovább lehet menni s amint igen helyesen jegyzi meg Kenéz: »a halált okozó betegségek adatait nyújtó, u. n. mortalitási statisztikán kívül kívánatos volna az összes betegségekre kiterjedő u. n. morbiditási statisztika beható művelése is, mert hiszen nemcsak a halállal végződő betegségeknek van meg a maguk szomorú jelentősége, hanem az emberi szervezet rendes testi vagy lelki állapotának minden hosszabb időre történő és nagyobb mértékű megzavarása is nyomoruságot, szenvedést, idő és munkavesztést jelent s a nemzeti jövedelem csökkenésével jár.« Bár ily fontos tényezők fűződnek hozzá e statisztikákhoz, mégis azok még mai nap is nagyon fejletlen állapotban vannak s még mindig igaza van Mayrnak, hogy »nemzedék nemzedék után hull a sirba, anélkül, hogy megbízható felvilágosítással bírnának azon okokról, amelyek a halált előidézték.«

A mi népmozgalmi statisztikánk a halálokat 3 csoportba sorozza; az első csoportot a fertőző betegségek, a másodikat az egyéb természetes betegségek, az utolsót pedig az erőszakos halálokok alkotják. Fertőző betegségekben évenként hazánkban 130—140 ezer egyén hal el s közel egy negyedet teszik az összes halottaknak. 1905-ben például 560.921 haláleset közül 138.348 esett a fertőző betegségekre, vagyis 24·7%. Az egyéb természetes halálokok csoportjára a halottaknak rendszerint több, mint kétharmadrésze esik (1905-ben 72·9%), míg erőszakos halál által évente a Magyar birodalomban 12—13 ezer ember pusztul el (1905-ben 13.502). A fertőző betegségek közül legtöbb áldozatot szed a gümőkór, évente közel 100 ezret (1905-ben 89.120). Különösen a tüdővész óriási pusztítást végez népünkben. Hazánkban 100.000 lélekre évente mintegy 380—400 tüdővész által okozott haláleset jut, míg Ausztriában mintegy 300—330, Irhonban csak 216, Norvégiában 198, Svájcban 188, a Német birodalomban 186, Németalföldön 133, a szorosban tett Angliában 120, Olaszországban 120, Belgiumban 108.

A nem fertőző természetes halálokok között különösen kettő érdemel említést: a veleszületett gyengeség és az aggkori kimerülés. Az előbbire esik évente a halottaknak mintegy 13—14%-a, az utóbbira, a legtermészetesebb halálnemre 12—13%-a.

Kedvező jelnek tekinthetjük közegészségügyünk szempontjából, hogy míg a veleszületett gyengeség folytán elhaltak aránya évről-évre csökken. addig azoknak az aránya, kik aggkori végekimerülés folytán halnak el, emelkedik. Az előbbi betegség folytán ezer lakosra jutott haláleset az 1896—1900. évek átlagában 4·1, az 1900—1905. években pedig 3·6, míg az aggkori végekimerülés folytán elhunytak arányszáma az 1896—1900. évekre terjedő időszakban 3·2 volt, jelenleg pedig 3·5. Sok halált okoznak még hazánkban a tüdő- és mellhártyagyulladás, azonkívül a különböző görcsök.

A nem természetes halálokok között az öngyilkosság bir nagyobb jelentőséggel. A statisztika az öngyilkosságoknak a 19-ik század folyamán erős emelkedéséről tesz tanúságot. Hogy csak az utóbbi időkre legyünk tekintettel, azt észleljük, hogy hazánkban 1891—1895-ig százezer lakosra csak 11·5, 1895—1900-ig 15·5, sőt ma már 20 öngyilkosság esik. Angolországban 1861—1865. évekre terjedő időszakban 65, 1895—1900-ig ellenben 89 volt a százezer lakosra eső öngyilkosságok száma. Svédországban ugyanezen idő alatt 76-ról 151-re, Belgiumban 69-ről 119-re emelkedett a szóban forgó arányszám. Az öngyilkosságok arányszámának csökkenését észlelhetni Ausztriában, hol 1881—1885-ben 163, míg 1896—1900-ban 156 volt és Németországban, ahol a 15 ezernél nagyobb lélekszámmal bíró városokban az öngyilkosok arányszáma 1877—1881-től, midőn 310 volt, 1900-ig 245-re szállott alá. Franciaországra nézve Wirminghausnál találunk adatokat, ki szerint 1826-tól 1893-ig az öngyilkosságok arányszáma több, mint megkétszereződött. Poroszországot illetőleg Baer azt találta, hogy az öngyilkosságok száma a 19. század utolsó három évtizedében ugy alakult, mint 100 : 218·8. Az öngyilkosságoknak emelkedése kapcsolatos a mind erősebbé váló kultúrával, a folyton lüktetőbbé váló gazdasági élettel, mely a testet, szellemet jobban és jobban igénybe vesz és végül a vallási élet hanyatlásával, amely ma már kevés vigaszt nyújt a megtört és kétségbeesett jellemekeknek. A napról-napra fokozódó idegességgel, a létért való erősebb küzdelemmel arányos emelkedést mutat az öngyilkosok szomorú statisztikája is. S hogy mily arányokban fokozódik korunk idegessége, mi sem igazolja jobban, mint az öngyilkosságnak mind gyakoribbá válása a gyermekeknél. Amit még Gasper 1825-ben hihetetlennek tartott, hogy a gyermekek között nagyobb mérvűvé válják az öngyilkosság, arra már Ottingen 1882-ben megjelent moralstatisztikájában óva int. Rehfish utal Porosz-, Franciaországra és Dániára, hol mindenütt igen nagy a gyermeköngyilkosok száma. Siegert a gyermeköngyilkosság problémájáról írott művében pedig addig jut, hogy a mai kort a gyermeköngyilkosságok korszakának nevezi. Morselli szerint különösen a nagy városokban nő félelmetesen az ifjú öngyilkosok száma, úgy hogy ezek (20 éven aluliak) $\frac{1}{4}$ -ét teszik az összes öngyilkosoknak. Már magában véve az, hogy a civilizáció emelkedésével az öngyilkosságok száma nemcsak abszolút, hanem relatív mértékben is nő, kedvezőtlen jelenség, de még szomorubbá teszi a helyzetet az, hogy az életuntság a gyermekkorra is átragad.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A munkásbiztosítási hivatal. A munkásbiztosításról szóló 1907. évi XIX. t.-cz. rendelkezései szerint a kereskedelmi miniszternek kell életbeléptetnie a munkásbiztosítási hivatalt. A miniszter rendeletet bocsátott ki, melylyel az új intézményt ez évi július 1-től életbelépteti. A rendelet szövege a következő:

»Az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosításáról szóló 1907. évi XIX. t.-cz., mely a törvény 205. szakaszába foglalt rendelkezés szerint ez évi július 1-én lép életbe, 168. szakaszában állami munkásbiztosítási hivatalt létesít. Az idézett törvénycikk a kihágási ügyekben való harmadfoku bíraskodáson és a törvényben külön meghatározott végrehajtási intézkedéseken kívül a munkásbiztosító pénztárak felügyeletével és ellenőrzésével, valamint a munkásbiztosítási ügy központi vezetésével járó mindazt a teendőt, melyet az 1891 : XIV t.-cz. alapján a betegség esetére való biztosítást illetőleg eddig a kereskedelmi miniszter gyakorolt, ugyszintén a betegség és baleset esetére való biztosításból folyó segélyezési és kártalanítási vitás esetekben másod- és végső fokban való végérvényes bíraskodást a nevezett hivatal hatáskörébe utalja. Tekintettel arra, hogy a hivatal hatásköre a törvény hatálybalépésével egyidejűleg kezdődik, az annak szervezésével járó munkálatokat a törvény 207. szakaszának első bekezdése alapján foganatosítottam és ezek alapján a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatalt ez évi július hónap 1-ével életbeléptetem. Erről a törvényhatóságot tudomásulvétel, alárendelt hatóságaival és hivatalaival, ugyszintén a területén az 1891 : XIV. t.-cz. alapján működő betegsegélyező pénztárakkal való közlés és a szokásos módon való közhirrététel végett azzal értesitem, hogy az említett időponttól kezdve a kihágási ügyeken kívül a munkásoknak betegség, vagy baleset esetére való biztosításra vonatkozó mindazok az ügyek, melyek eddig a vezetésem alatt álló miniszterium hatáskörébe tartoznak, a m. kir. állami munkásbiztosítási hivatalhoz (Budapest, V., Akadémia-u. 1.) lesznek felterjesztendőek. Végül, tekintettel az 1907. évi XIX. t.-cz. 195. szakaszára, az állami munkásbiztosítási hivatalnak törvényben való hathatós támogatását a törvényhatóságoknak külön és melegen figyelmébe ajánlom.«

Az éghajlat változásai. A »Természettudományi Közlöny« új számában olvassuk: Ujabban nagyon magukra vonták a figyelmet a 35 éves periodos éghajlatingadozások, melyek Brückner tanulmányai alapján nagyon valószínűeknek látszanak, azonban az a körülmény, hogy a 35 évi köztükben nedves és hűvös időszakokkal váltakoznak. Ez ugyan nem tekinthető még végleg beigazolt ténynek, azonban az a körülmény, hogy a 35 évi klimageozás fizikai okát még nem tudjuk, nem zárja ki az ingadozások lehetőségét. Ha az újabb, nagyobb szigorúsággal végzett megfigyelések megerősítik a Brückner-féle ingadozásokat, nem kételkedhetünk abban, hogy a jelenséghez majd utólag megtaláljuk a kellő elméletet is. Nagyon érdekesek azok az ingadozások, melyeket Pettersson fedezett föl a golfáramlat irányában és erősségében. Minthogy pedig a golfáramlatnak különösen Északnyugat-Európa éghajlatára nagy a hatása, bizonyos kapcsolatnak kell lennie a

tengervíz és a tengerparti levegő hőmérséklete között. Petterssonnak sikerült kimutatnia, hogy a tengervíz hőmérsékleti ingadozásai a norvég parton rendszerint ugyanoly irányúak, mint a levegő ingadozásai Skandinávia belsejében. Továbbá, hogy a tenger hőmérsékleti eltérése ugy télen, mint nyáron néhány hónapig egyirányú. Ha tehát decemberben és júniusban megfigyeljük a tenger hőmérsékletét, abból már nagy valószínűséggel előre megtudjuk állapítani az egész tél, vagy nyár hőmérsékletét. Ezt az eszmemenetet folytatta Meinardus, aki 1904-ben megállapította, hogy a golfáramlat akkor melegebb, ha Izland körül erős ciklonok uralkodnak. Az erős légáramlás gyorsítja a tenger áramlását, a mely tehát nagyobb melegkiszáradással érkezik az Atlanti-tenger északi részébe, mint oly esztendőkből, mikor Izland körül a ciklonok tevékenysége gyengébb. Az összefüggés természetesen olyan, hogy a golfáramlat hőmérséklete bizonyos időbeli késéssel követi az Atlanti-óceánon előforduló légmozgás állapotát. Meinardus vizsgálatait Közép-Európára is kiterjesztette és azt találta, hogy a golfáramlat jelleme az év végén meghatározza Poroszországban a következő év tavaszának (febr.—ápr.) hőmérsékleti jellemét. Így 40 évi megfigyelési anyag alapján meg tudta állapítani a tavasz elejét (febr.—ápr.) Poroszországban a Krisztiansundban már néhány hónappal előbb (nov.—jan.) észlelt hőmérsékletből. Kiderítette továbbá, hogy a tavasz hőmérsékleti eltérése (anomáliája) Krisztiansundban (márczius—május) többnyire egyezik a nyár hőmérsékleti eltéréseivel Észak-Németországban. Ha pl. Norvégia partján hideg a tavasz, akkor Poroszországban hidegnyár következik be és viszont. Meinardus megkísérelte ezeket a hőmérsékleti kapcsolatokat gyakorlati irányban értékesíteni. Abból a statisztikailag igazolt tényből kiindulva, hogy a buzatermés főképpen az első évnegyed időjárásától függ (így ha az év kezdete meleg, az rendszerint jó buzatermést ígér), kiderítette azt a gyakorlati fontosságú következtetést, hogy Poroszország buzatermésének eredményét nagy valószínűséggel már egy fél évvel az aratás előtt megbecsülhetjük, ha Krisztiansundban januárius végével megállapítjuk a november—január évnegyed hőmérsékleti eltérését; a szerint, a mint ezen eltérés pozitív vagy negatív (a kellőnél melegebb vagy hidegebb) a termés jobb vagy silányabb lesz a rendesnél. Érdemes fölemlíteni azokat a vizsgálatokat is, melyek arra irányulnak, hogy az évszakok egymásutánjában valamelyes törvényszerűséget derítsenek ki. Egyebek között példaképpen említjük Hellmann kísérletét, a ki Berlinnek 180 évre (1719—1899) terjedő megfigyelési sorozatában az enyhe telek egymásutánjában némi szabályszerűséget talált. Valami szigorú szakaszosság ugyan nincsen e hosszú sorozatban, de mégis alkalmas arra, hogy ezt a következtetést vonjuk le: enyhe telek sohasem köszöntenek be egyenként, elszórtan, hanem mindig csoportosan kettesével-hármasával, különösen akkor, ha előzőleg az enyhe telekben hosszabb szünet volt. Egyébként, ha vannak oly éghajlati ingadozások, melyek a hőmérsékleti eltérések időbeli egymásutánjában nyilvánulnak, valószínű az is, hogy a Föld valamely más táján, esetleg más zónájában éppen az ellenkező szakaszosság található. Így egyes esetekben tényleg tapasztalták, hogy valamely nagyobb terület hőmérsékleti eltérését egy másik terület ellentétes hőmérsékleti eltérése mintegy ellensúlyozza.

Ujabbban ez irányban erős vizsgálódás folyik, hogy a Föld különböző helyei között az egyidejű hőmérsékleti eltérések közötti összefüggést megvilágítsák. Különösen Hildebrandsson vizsgálatai terelték erre a figyelmet.

Az „Imperatrix“ menekültjei. A minap hajótörést szenvedett »Imperatrix« megmenekült matrózai, a következő részleteket beszéltek el a gőzös katasztrófájáról:

A katasztrófa bekövetkezése után a hajón levő emberek három csoportra oszlottak. Az egyik csoport a hajó kapitánya és orvosa körül sorakozott, a másik, s ebben négy apáca és egy olasz asszony egy harmadfél éves és egy tizennégy hónapos gyermekkel, továbbá egy angol asszony, a második kapitány gondjaira bízta magát, végül egy harmadik csoport a többi hajótiszt mellé állott. Az első pillanatban minden oldalról azt kiáltották, hogy nincs semmi veszedelem s hogy nincs ok a félelemre, de amikor a hajó oldalt hajolt s óriási hullámok csaptak át a fedélzeten, egyszerre megváltozott a helyzet. Senki sem akarta elhinni, hogy a hajó sziklára került s hogy onnan nem tud elszabadulni, de amikor aztán látták a veszedelmet, a legénységből sokan a csónakokba vetették magukat s belementek a biztos halálba. Reggel négy órától délig borzasztó volt a helyzet. Egyik apáca folytonosan csókolgatta a nála levő feszületet s másoknak is odanyujtotta, hogy megcsókolják. A két apró gyermek az egész idő alatt nyugodtan viselkedett s fogalmuk sem volt a veszedelemről, amelyben forogtak. A krétaiak első segítségéről nagyon megoszolnak a vélemények s csak az bizonyos, hogy a hajótörtek csak Káneában részesültek föltétlenül jó fogadásban. Ott számos utast, akik félig meztelenül érkeztek, új ruhával láttak el. Nagy dicsérettel emlékeznek meg az »Imperatrix« főgépészeről, aki az utolsó pillanatig ott maradt a gépnél s csak akkor hagyta el helyét, amikor a víz már betódult a gépterembe.

Mark Twain Londonban.

Mark Twain, a kitűnő amerikai humorista Londonban tartózkodott és az angol társaság lelkes ünneplésben részesítette a »Huckleberry Finn« torzonborz fejű szerzőjét. Az ünneplésben maga Edvárd király járt elől, aki garden-partiejára is meghívta Windsorba Twaint. Csakhogy egy humoristának, mint azt már százszor megírták, nehéz a dolga. Neki tudniillik mindig ötletesnek kell lennie, mindig elmésnek, mert hiszen tulajdonképpen a magánbeszélgetéseiben is nem egy emberhez szól, hanem rendesen magához a nagy közönséghez, ahová az ujságok közvetítik az elmés ember humorait. Igaz viszont, hogy például a Mark Twain dolgát megkönnyíti jól megalapozott hírneve. Őt humoristának ismeri Európa és Amerika és a két földrésznek olvasó közönsége jól tudja, hogy a humoros írók nem szolozsmákat mormognak, ugy-e, hanem viczceket mondanak s ennek az anticzipált tudatnak hála, mulatnak mindennek, amit a humorista mond, élvezet találnak mindenben, amit az ajka kiejt. Jeles példája volt ennek az, amikor a kitűnő amerikai Budapesten jártában egyik előkelő kaszinóknban tartott előadást. Az önéletrajzát mondotta el és azzal kezdte, hogy tu-

lajdonképpen nem is Mark Twain-nek hívják hanem Samuel Clemens-nek. És ezen a vallomáson a közönség kitűnőt kaczagott, mulatságosnak találta, ámbar a kaszinó tagjainak legalább a fele eldicsekedhetett volna ugyanazzal, amivel Twain: tudniillik, hogy az évek folyamán nevet cserélt s ma egészen másképp hívják, mint a születési bizonyítványán. Még fokozottabb és furesább volt a hatás, amikor az amerikai író életrajzában során odajutott, hogyan haltak el a szülei. Fiúi meghatottsággal beszélt róla, a publikum azonban, amely el sem tudta képzelni, hogy humorista komolyan is beszélhet, nem bírt magával és olyan harsányan nevetett, hogy Twain-nek abba kellett hagyni előadását, mert méltán tarthatott tőle, hogyha még a szüleinek temetésére is kiterjeszkedik, a közönség a szó szoros értelmében belebetegszik a nagy kaczagásba.

Szóval, a humorista mindig mulatságos és akármit mond, biztos a hatás. Így történt, hogy azon a nevezetes windsori kerti ünnepeken, amikor a király megszólította, Twain a legnagyobb indignációval biztosította róla Edvardot, hogy azok a hírek, mintha ő meg akarná venni Windsort, a kastélyt, a parkot, azok a hírek koholmányok, amelyet ellenségei terjesztenek róla. His Majesty mulatott ezen a czáfolaton, az angolok mind mulattak rajta, mikor lapjaikból értesültek róla. De az újságok nem érték be ezzel, hanem napról-napra közöltek néhányat a Twain mester tréfáiból. A legmulatságosabb pedig, hogy hogyan kerülnek nyilvánosságra ezek a qui proquo-k. Az író tudniillik banketteken ünnepelik s amikor számos felköszöntés után, amelylyel őt tisztelték meg, feláll, hogy feleljen, a lakomán résztvevők, mint egy ember kiáltoznak feléje, hogy ne köszönetet mondjon, hanem mondjon el egy élcezt. És Twain kötélnék áll. Így a legutóbbi négy banketten a következő elmésségekkel fizetett meg a terítékjeért:

A londoni kereskedelmi kamara rendezte Twain tiszteletére a legelső lakomát. Igen, de éppen azon a napon — Twain érkezésén kívül — még egy szenzációja volt az angol fővárosnak. Az, hogy egy szemfüles tolvaj ellopta azt a serleget, amelyet a király egy automobil-verseny első díjául kitűzött. A londoni boulevard-lapok aznap ezzel a két nagybetűvel nyomott czimmel jelentek meg:

Mark Twain érkezése. — Ellopták a király serlegét.

Este a banketten felköszöntötték Twaint. Az író erre felállt s könnyes szemmel, meghatottságtól és felháborodástól reszkető hangon mondotta: Uraim! A lapok összefüggésbe hozzák érkezésem a serleg eltűnésével. Tessék, motozzanak meg és meg fognak győződni róla, hogy nem én loptam el a serleget. Eszküszöm, nem én loptam el.

Azzal leült. A közönség hahotázott. A siker frenetikus volt.

Másnap a londoni újságírók bankettjén, a felköszöntőkre ezzel felelt Twain:

— Önök tudják, hogy Amerika első bevándorlói nem voltak kifogástalan gentlemanok, hanem szedett-vedett kalandorok. Mégis nem egy mai Jenki akad, aki előkelő származással szeretne kérkedni. Egyszer ilyen társaságban voltam. Az urak arról beszéltek, hogy ennek őse báró, azé gróf stb. Én ekközben nyugodtan rajzolgattam. Egyszerre odafordultak hozzám a pöffeszkedők: Hát önnek, mester, nincs családfája? — kérdezték. — De igen, van

— feleltem s odanyújtottam nekik a rajzomat: egy fát, amelynek ágairól akasztott emberek csüngtek alá. — Ezek az őseim, — mondtam hidegen.

Azzal leült Twain és a londoni újságírók csapat, papot feledve rohantak a redakcióikba, hogy azon sebtén leírják azt az anekdotát s a másnapi lapban megjelenhessen.

Az atléta-klub lakomáján meg ezzel az anekdotával szolgált Twain:

— Fiatalon nősültem és nyomorba jutottam. Erre eszembe jutott, hogy valamikor előszeretettel orvosi könyveket olvastam, mi lenne hát, ha mint orvos próbálnék szerencsét. Massachusettsben telepedtem le s első dolgom volt, hogy telefont vezettessek be a lakásomba. Csakhamar keresett orvos lettem. Annyira, hogy egyszer egy estén, fáradtan, így szóltam a feleségemhez:

— Ha éjszaka felvernének, mondd, hogy nem vagyok itthon.

Azzal lefeküdtem. Félóra mulva megberregett a telefon csengője. Egy családhoz hívtak.

— Nincs itthon a férjem! — felelte a feleségem.

— Kár, kár — mondták bele a telefonba. — De hát aszonym, ön, mint orvos felesége talán tud tanácsot adni . . . A babynk beteg . . . kólikája van . . . Mit tegyünk?

A feleségem erre tőlem kérdezte meg, mit tegyenek. Utasítást adtam, amelyet a feleségem nyomban közvetített. Öt perc mulva megint megszólalt a telefon. Ugyanazok szólítottak, akik előbb.

— Halló! Mi beszélünk, a baby szülei.

— Tessék! — felelte nőm.

— Megfogadtuk a tanácsát, asszonym, de volna még egy kis kérésünk . . .

— Mi az?

— Mondja csak, asszonym, az az ur, aki ott van önnél, amikor a férje nincs odahaza, az is orvos? Az atléták lehempereáltak neveltükben.

Egy negyedik banketten pedig, amelyen feltűnően sok magasrangu katona volt, ezzel az elmésséggel szolgált Twain:

— Háboruban történt: egy bomba tövében letépte egy szegény katonának két lábát. A sebesült erre valamelyik bajtársát kérte, vegye a vállára és vigye az egészségügyi csapathoz, hogy beköttethesse sebeit. A katona vállára kapta a bénát, de alig tett néhány lépést vele, egy másik bomba a fejét vitte el a sebesültnek. Utközben találkozott a kapitányával.

— Mit csinálsz ezzel a testtel? — kérdezte a feljebbvaló.

— Elszállítom. Egy bomba letépte a lábát.

— A lábát? Ne bolondozz! A fejét!

A katona erre szemügyre veszi halott társát és felkiált:

— No né, csakugyan! Pedig nekem azt mondta, a lábát vesztette.

— Uraim, — tette hozzá Twain — álljanak fel most tisztelettel előttem, az a hős katona, aki a hazáért fejét és lábát vesztette, — én voltam.

Mindenki kaczagott, a katonák pedig nem beszéltek tovább a — bur háboruban tanusított batorságukról . . .

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyereség-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utca 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.